

BEWAAR HET PAND

UITGAVE TOT BEVORDERING VAN DE HANDHAVING DER OUDE GEREFORMEERDE BEGINSELEN

Meditatie

Het lied van de vreemdeling
IX. Zijn deel

"De Heere is mijn deel"

Psalm 119:57a

In de Bijbel wordt gesproken van erfdeel en deel. Het Hebreeuws heeft ook twee woorden. Beide hebben hun betekenis. Toen Israël in Kanaän kwam, kreeg ieder zijn erfdeel, en dat erfdeel wordt ook deel genoemd. Een stuk land werd zijn onvervreemdbaar en onverliesbaar eigendom.

De dichter van Psalm 119 zingt in zijn lied dat de Heere zijn deel is. Hij is niet de enige die dat zingt. Die van Psalm 142 doet desgelijks: "Tot U riep ik, o Heere! ik zeide: Gij zijt mijn Toevlucht, mijn Deel in het land der levenden". En wie kent niet die laatste regel van de berijmde Psalm 73:13: "Mijn rots, mijn deel, mijn eeuwig goed"? Dus de dichter van Psalm 119 is niet een eenling die zo zingt.

't Is goed om eerst even iets te benadrukken. In onze tijd waarin het individualisme zo hoogtij viert, is dit op z'n plaats. Elke Israëliet had wel een deel van Kanaän. Echter hij moest Kanaän met anderen delen. Wie zingt de Heere is mijn deel is niet een eenling. Er zijn ook anderen met wie hij de Heere deelt.

't Is rijk, onuitsprekelijk rijk te kunnen en te mogen spreken: De Heere is mijn deel. Dat betekent: Hij is mij ten eigendom geworden, tot een onvervreemdbaar en onverliesbaar bezit. Misschien is 't beste om die woorden zo te omschrijven: de Heere is mijn enig deel en goed, waarin ik al mijn heil heb.

Dit is wat voor een mens die Adams-kind is, die God de rug heeft toegekeerd, die boos en verdorven is, die naar het rechtvaardig oordeel van God

de eeuwige dood verdiend heeft! Het geheim ervan zit niet in ons, kunt u niet verklaren vanuit ons. Het geheim ervan zit in de naam HEERE. Dat is Gods Verbondsnaam: Ik zal zijn Die Ik zijn zal. De God van het genadeverbond. Hij betuigt: "Ik de HEERE ben uw God, en gij zijt Mijn".

Is God dan niet God gebleven? Is Hij dan niet meer de Rechtvaardige, de Heilige en de Waarachtige? Moeten we zeggen dat Gods liefde heeft getriomfeerd over die deugden? Zo wordt het bedacht, zo wordt het voorgesteld. Doch dat is niet waar. Dat is een leugen. God is niet veranderd. Hij is Dezelfde gebleven. Al Gods deugden blijven recht overeind. Dat zullen we moeten bedenken. Omwille van onze onsterfelijke ziel; omwille van het niet verloren gaan met een ingebeelde hemel.

Maar hoe kan God dan zo aan Zijn Israël betuigen en verzekeren? Alleen vanwege de Verbondsmiddelaar Jezus Christus. Om wat Hij gedaan heeft. Om Zijn hangen aan het vloekhout, om Zijn nederdaling ter helle, om Zijn bloedstorting. Hij heeft betaald met en gekocht voor de dure prijs van Zijn bloed. En alzo Gode tot eigendom gemaakt, en dat met lichaam en ziel.

Daarom nu zingt de vreemdeling van Psalm 119 het uit in zijn lied: de Heere is mijn deel. Ik ben Zijn en Hij is mijn. Ik ben Zijn eigendom en Hij is mijn eigendom.

Hier is toeëigenende genade door de Heilige Geest. Hier is het geloof dat toeëigent. Hier is het geloof dat omhelst.

Ik denk aan een jongen en een meisje die ontdekken dat ze elkaar liefhebben. Dat ene moment dat ze tegenover elkaar staan en blikken in elkaars ogen,

de betuiging van de liefde de een tot de ander; die woorden: jij bent van mij en ik ben van jou. Zo spreekt de liefde.

Nu - zo is het ook met de psalmdichter: de Heere en hij, als tegenover elkaar. De liefde van de Heere tot hem, en als vrucht daarvan de wederliefde. Gods betuiging: Ik heb u lief met een eeuwige liefde, en zijn betuiging van de liefde: ik ben de Uwe, en Gij de mijne. Ziet u de rijkdom van die woorden: de Heere is mijn Deel? De Heere spreekt eerst: gij zijt Mijn, er is betaald en er is gekocht. En op grond daarvan: mensenkind dat spreekt: de Heere is mijn Deel. Hij is de mijne tot in alle eeuwigheid. Niets kan meer scheiden. Hij is mijn onvervreemdbaar en onverliesbaar eigendom.

Dus ook daarvan zingt de vreemdeling van Psalm 119 in zijn lied. Ook dit heeft daarin z'n plaats. Het is een jubel die opstijgt temidden van zijn moeiten en zijn tranen. Welk een rijkdom die zang: de Heere mijn deel. Hij heeft deel aan, hij deelt in Gods barmhartigheid, in Gods genade, in Gods eeuwige liefde in Christus Jezus.

Wat is nu uw deel? Uw geld, uw goed, de aardse dingen? Of uw godsdienst, uw rechtzinnigheid, uw eigenge-rechtigheid? Wat zijn we dan arm. Dat alles moeten we straks achterlaten. Dat alles ontvalt ons straks als we sterven. Dan alles kwijt.

Nog leert de Heilige Geest zingen: de Heere is mijn deel. Waarom zou het voor u niet kunnen? Genade is toch genade? Zo volbracht heeft de Heere Jezus alles. Door Hem, in Hem de Heere mijn deel.

De vreemdelingen zingen in hun lied: "Hij, de Heere, is ons deel, ons zalig lot, Door tijd noch eeuwigheid te scheiden Ter dood toe zal Hij ons geleiden".

Ds.v.Z..

Van de administratie

Voor de school in Dundas ontvingen we aan giften f 35,- en voor ons blad

f 62,-, terwijl 5 nieuwe abonnees konden worden ingeboekt. Zowel voor de giften als voor de opgave van nieuwe abonnees hartelijk dank.

Adm. Bewaar het Pand: A. Beukers, Toussaintplein 20, 2406 XL Alphen a.d. Rijn, tel. 01720-74202, giro 704350.

Nederlandse Geloofsbelijdenis

28.

Geen ander offer

Nog één keer gaan we naar artikel 21. Iemand zal zich afvragen: is het nodig om aan dit laatste gedeelte een aparte bespreking te besteden? Was het niet genoeg geweest dit vorige keer met enkele regels af te doen? Opgemerkt zal worden, dat het immers gaat om bekende zaken en woorden. Zij zullen bij Gereformeerde belijders geen tegenspraak oproepen en geen nadere toelichting behoeven. Het valt in dit verband ook op, dat de meeste commentaren niet zo uitvoerig op dit laatste stukje ingaan.

Het lijkt me toch goed hier apart aandacht aan te besteden. Je zou het kunnen noemen een gevolgtrekking uit het voorgaande. Ik ben geneigd om hier nog een ander woord te gebruiken: toepassing. Eerst is Christus beleden als de Hogepriester naar de ordening van Melchizedek, Die het volkomen zoenoffer gebracht heeft om de toorn van God te stillen. Vervolgens is beleden dat Hij dat gebracht heeft in Zijn lijden en sterven naar de Schriften. Nu,

aan het eind, laat dit artikel zien, wat dit betekent in de praktijk voor de Kerk des Heeren, voor het leven des geloofs.

Ongetwijfeld spreekt hier de achtergrond van het verzet in de tijd der reformatie tegen de Roomse leer van de verdienstelijkheid der goede werken. Calvijn schreef eenmaal de aangrijpende brief aan de Roomse kardinaal Sadoletus, die hem van eerezucht beschuldigde en het verbreken van de eenheid van Christus' Kerk. In dat geschrift wijst hij op de eer, die het enige offer van Christus moet hebben en hoe die in leer en praktijk in de Roomse kerk voorbijgegaan en miskend wordt: "Waar blijft het enige zoenoffer, waarvan de Schrift getuigt, dat er in het geheel geen verzoening overblijft, zo men zich daarvan verwijderd? Doorloop het ganse Woord Gods! Indien het enige bloed van Christus overal wordt voorgesteld als prijs der voldoening, als afwassing, waar haalt ge de moed vandaan zoveel eer op uw werken over te brengen?"

We horen die achtergrond in artikel 21 doorklinken: "Daarom zeggen wij wel terecht met Paulus, 1 Corinthen 2:2, Filippenzen 3:8 "dat wij niet anders weten, dan Christus en Dien gekruisigd; wij achten alle dingen voor drek, om de uitnemendheid der kennis van onze Heere Jezus Christus"; wij vinden allerlei vertroosting in Zijn wonden, en hebben niet van node enig ander middel te zoeken of uit te denken om ons met God te verzoenen, dan alleen "deze enige offerande, eenmaal geschied door welke de gelovigen in eeuwigheid volmaakt worden", Hebreëen 10:14". Het is niet moeilijk om te zeggen: men heeft aan Rome gedacht. Neem bijv. de woorden: ... enig ander middel te zoeken of uit te denken... Toch wordt de naam van Rome niet genoemd. Het gaat niet uiteindelijk om de polemiek tegen Rome als zodanig. Het gaat om het positieve: de verzoening alleen in Christus en Zijn volkomen offer. Het stelt aan ons de vraag: hebben we zó al de betekenis van de enige Hogepriester en Zijn werk in eigen leven leren verstaan?

...niets anders weten

Verwezen wordt hier naar 1 Corinthen 2:2: "Want ik heb niet voorgenomen iets te weten onder u dan Jezus Christus en Dien gekruisigd..." Daar komt het enige, het uitsluitende, van de kennis van Christus - en dan als de Gekruisigde - zo duidelijk uit.

Het kruis van Christus is de Joden een ergernis en de Grieken een dwaasheid. Zij zoeken de weg der verlossing buiten dat kruis in de gedachten van de menselijke wijsheid. De Joden hebben een machtige Koning met machtige tekenen en ergeren zich aan de vernederde Christus aan het kruis. De Grieken willen begrijpen en achten daarom het kruis een dwaasheid. Het is juist de wijsheid Gods, dat Hij verlossing openbaart en predikt in Hem, Die aan het kruis heeft willen hangen. Voor Paulus is dat het enige, waardoor er verlossing is, zaligheid voor verloren zondaren. Hij heeft niet voorgenomen iets te weten dan dat: Jezus Christus en die gekruisigd. Hij heeft het als waar in zijn leven door Gods genade leren kennen en erkennen. Hij heeft het zo gebracht aan anderen. Zo is dat voor hem het enige waarin te roemen is.

We moeten dit goed verstaan. Het betekent niet dat Paulus geen andere wetenschappen kende. Ook niet dat Paulus bijv. de opstanding van Christus niet verkondigde. Het betekent wel, dat hij niets anders heeft willen prediken dan wat tot hun zaligheid was. Zo predikt hij Christus en Dien gekruisigd "Die door Zijn dood en volgende opstanding ons van onze zonden verlost heeft en ons de eeuwige zaligheid deelachtig gemaakt" (kanttekeningen bij deze tekst, Statenvertaling). Het is het beslissende, het uitsluitende. Het vernedert en veroordeelt de mens tot in het diepst. Het verheerlijkt de wijsheid van God. In de gekruisigde Christus is de enige weg door God Zelf bereid om met God verzoend te worden. Daarbij wil ik aantekenen, dat onze belijdenis hier Jezus Christus-en-Dien-gekrusigd ziet in het licht van de verzoening met God.

Alle dingen voor drek

Filippenzen 3:8: "Ja, gewisselijk, ik acht ook alle dingen schade te zijn om de uitnemendheid der kennis van Christus..." wordt hier op een bepaalde wijze verweven in dit gedeelte. Het valt op dat hier het woord aan het eind van deze tekst "drek" genoemd wordt. De uitnemendheid van de kennis van Christus is zó groot, zó enig,

Dit blad is een uitgave van de stichting Bewaar het Pand te Meerkerk verschijnt eens in de veertien dagen

REDAKTIE:

Ds. G. Blom, Prinses Marijkeweg 13, 4231 BP Meerkerk. Telef. 01837-1357

ADMINISTRATIE:

A. Beukers, Toussaintplein 20, 2406 XL Alphen a/d Rijn, tel. 01720-74202, postrek. 70.43.50 t.n.v. de administrateur van "Bewaar het Pand" te Alphen a/d Rijn.

Abonnementsprijs f 10,- per jaar. Abonnementsprijs voor de Verenigde Staten en Canada 5 dollar per jaar. Advertenties f 0,25 per mm. Bij kontrakt korting.

ISSN nummer: 0166 - 4646

dat Paulus alles daar tegenover als niets geacht heeft en acht. Alle voorrechten die hij bezat waren hem niets geworden. Zij waren in het ontdekkende licht van Gods Geest waardeloos geworden.

En het blijft zo. Hij acht ze als "drek" (uitwerpsel). De kennis van Christus alléén brengt de zaligheid. Wat daar buiten is vervult hem met afschuw.

En weer tekenen we hier aan dat het voor onze belijdenis vanzelf spreekt, dat de kennis van Christus onlosmakelijk verbonden is aan het werk der verzoening, dat Hij gedaan heeft!

Allerlei vertroosting...

In dit gedeelte spreekt ook de troost van het levend geloof in de enige offerande van Christus. Het wordt niet in het algemeen gezegd: er "is" allerlei vertroosting.. en het "is" niet van node. Nee: "wij vinden allerlei vertroosting in zijn wonden en hebben niet van node enig ander middel te zoeken of uit te denken..".

Wat een schat van troost ligt er in de wonden van Christus. Het wordt bevonden door het benauwde en verslagen hart vanwege eigen schuld. In die wonden is grond tot vergeving. Het wordt gekend in de strijd tegen de zonde. Telkens weer moeten Gods kinderen vrezen dat de zonde het wint, maar nee... midden in de strijd krijgen ze kracht uit Zijn wonden om de zonde tegen te staan. Het wordt ervaren als de druk van allerlei tegenbeden hen doet neerzinken. Het gelovig gezicht op de lijdende en stervende Heere Jezus heeft hen naar boven in de geloofswetenschap, wat het Hem heeft gekost om alles voor hen te voldoen.

Ook het andere wat hier staat is ongetwijfeld tot troost van de Zijnen. Er behoeft geen ander middel gezocht of uitgedacht te worden om met God te verzoenen dan alleen die enige offerande. De leer van Rome is niet alleen tegen de Schrift, maar is ook zo troosteloos voor allen, die het in waarheid om de verzoening met God te doen is. Het eigengerechtig bestaan doet zoveel middelen zoeken en bedenken buiten het enige offer van Christus om. De Heilige Geest ontdekt die in hun hart en leven. Het is beschamend voor allen, die de Heere zoeken. Nu wordt het hier als vertroosting gepredikt: het is niet nodig, want in het enig offer is álles! Dat behoeft niet herhaald. Het is éénmaal volbracht. Het is oorzaak van de volkomen zaligheid. Wat een ruimte ligt er in voor een zondaar in zichzelf, die geen mogelijkheid meer over heeft

gehouden: volmaakt alleen door het enige offer van Christus!

Alleen voor de gelovigen

Van belang is in dit gedeelte van artikel 21, dat het priesterlijk offer van Christus beleden wordt, als alléén ten goede komend aan de Zijnen. Lees er niet overheen dat het zó gezegd wordt: "...door welke de "gelovigen" in eeuwigheid volmaakt worden". In de hier bedoelde tekst komt hetzelfde uit: "want met één offerande heeft Hij in eeuwigheid volmaakt degenen, die geheiligd worden". (Hebreeën 10:14). Het is ten behoeve van hen, die geloven, die "geheiligd" worden.

Christus heeft voor de Zijnen geleden en heeft voor hen Zijn offer gebracht. Hier wordt Hij groot gemaakt als Die Zichzelf naar het welbehagen des Vaders heeft opgeofferd. Hij heeft Zijn offer niet gebracht voor ieder, hoofd voor hoofd, terwijl het dan verder aan óns zou liggen of wij dit al-of-niet aannemen. Zo'n voorstelling ontrooft de Vader én Christus de eer. Het is iets anders dat er in dat offer zo'n kracht ligt, dat er voor de grootste der zondaren genade te verkrijgen is. Ruim mag én moet dat offer gepredikt worden. Dat is hier niet in geding. Maar het levend geloof eert Hem, Die Zichzelf heeft opgeofferd voor de Zijnen tot eer van Zijn Vader.

De naam Jezus

Het kan ons misschien wat vreemd

voorkomen, dat we helemaal aan het eind een regel vinden over de naam Jezus. Meestal zijn we gewoon in de dogmatiek om daar afzonderlijk over de handelen nml. bij de namen van Gods Zoon. Onze belijdenis doet dit niet. Het verbindt de naam Jezus met de belijdenis van de voldoening van Christus, onze enige Hogepriester. Tekenend zijn in dit verband de woorden: "Dit is ook oorzaak...". Ook moet het ons niet ontgaan, dat hier de naamgeving vanuit de hémel vanuit Gód benadrukt wordt...: "waarom Hij door de engel Gods genaamd is Jezus, dat is Zaligmaker; "vermits Hij Zijn volk zalig maken zou van hun zonden", Mattheus 1:21.

Die naam is gericht op de voldoening. Hij hééft die naam niet alleen. Hij is de Zaligmaker. Het gaat daarbij om de kern: de redding, de verlossing, uit de nood der zonde. In Zijn naam wordt ons zondaar-zijn in de totale onmogelijkheid en hulpeloosheid gepredikt. Wij kunnen onszelf niet redden. Nooit is de schuld te voldoen. Daar brengt God door het werk van Zijn genade. Maar nu Hij: Jezus, de volkomen Zaligmaker. Hij maakt zalig. Hij verlost van het hoogste kwaad en brengt tot het hoogste goed.

We mogen de Hervorming weer gedenken om deze tijd van het jaar. Kan het beter dan door dát geloof, dat in Jezus de volkomen Zaligmaker kent?

D. Slagboom.

Waken over de aangenomen leer

1.

Taak der kerk

De Heere heeft aan Zijn kerk de woorden der zaligheid toevertrouwd; het Evangelie van Zijn genade in Christus. Dat is ongetwijfeld een uiterst kostbaar geschenk. Het kostbaarste wat ooit aan mensen gegeven zou kunnen worden. De wil Gods tot onze verlossing wordt daarin immers geopenbaard.

In haar beste tijden heeft de kerk die woorden Gods dan ook beschouwd en behandeld als een schat. Het is bijvoorbeeld een van de zegeningen van de Reformatie geweest, dat dit Woord weer werd ontdekt en dat dit Woord ook weer werd verkondigd. En wat heeft dat Woord toen een zegen mogen verspreiden....

Ook op een andere manier heeft de Kerk - met name in de tijd van de

Reformatie - bewezen, dat ze dat Woord op hoge prijs stelde. Zij heeft immers uit dat Woord de belijdenisgeschriften opgesteld. Puttend uit wat de Heere Zelf geopenbaard heeft, heeft de Kerk toen haar antwoord op dat Woord gegeven en het resultaat hebben we in de belijdenisgeschriften, de Drie Formulieren van Enigheid. Daarin is de leer der Kerk op schrift gesteld en langs die weg o.a. is ons de leer overgeleverd. Daarin vinden we de aangenomen leer, waar ieder die belijdenis des geloofs aflegt als het ware zijn naam onder zet en waar elke ambtsdragers bij de aanvaarding van het ambt zijn handtekening onder plaatst. Met het zo aanvaarden van de leer bleef de Kerk in de oude traditie die al op de bijbelse tijden teruggaat. Zo was het al

in de dagen van de apostelen. Zij waren het immers, die als Christus' bijzondere afgezondenen de leer hebben mogen formuleren en aan de Kerk overdragen. Zo werd de kerk gebouwd op het fundament van apostelen en profeten, waarvan Jezus Christus de uiterste Hoeksteen is (Ef. 2:20). En het bevel aan de Kerk was dat zij die leer moest verbreiden. Deze leer moest worden bekend gemaakt in de gehele wereld, omdat het de leer is die naar de godzaligheid is.

Behalve de taak van het verbreiden van deze leer, is aan de kerk ook opgedragen over die leer te waken. En de Kerk dient het als een heilige plicht te beschouwen deze taak te volbrengen. Over dit waken over de aangenomen leer willen we het in deze artikelen hebben. Voorwaar, een taak, die met name in onze tijd, waarin over de leer vaak erg schamper gedaan wordt, veel verwaarloosd is, maar die niettemin toch betracht dient te worden. Zonder dit waken over de leer ziet het er voor de Kerk droevig uit. Satan, de verspreider van de leugen, zit niet stil. En als wel de leugen, maar niet meer de waarheid verbreid en bewaard wordt, wat zal daarvan het resultaat zijn?

De taak geformuleerd

De Kerk heeft verstaan, dat het van haar verwacht wordt dat zij de leer bewaart. De neerslag daarvan vinden we bijvoorbeeld in de ondertekeningsformulieren voor ambtsdragers. Zo lezen we in het ondertekeningsformulier voor de dienaren des Woords en ook in dat voor de ouderlingen en diakenen: "Wij beloven, dat wij deze leer ijverig zullen leren en getrouw voorstaan, zonder daartegen, hetzij openlijk of bedekt, direkt of indirekt, iets te leren of te schrijven. Voorts verklaren wij, dat wij niet alleen alle dwalingen, die tegen deze leer strijden, verwerpen, maar dat wij ook genegen zijn die te wederleggen en te bestrijden en alle arbeid aan te wenden om ze uit de kerken te weren".

In het formulier dat de hoogleraren bij hun ambtsaanvaarding ondertekenen staat dezelfde passage. Met dit verschil, of beter gezegd, met deze aanvulling, dat als gesproken wordt over de dwalingen die weersproken en bestreden dienen te worden met name genoemd worden de dwalingen welke in de synode van Dordrecht 1618-19 veroordeeld zijn. De dwalingen van de Remonstranten dus. Volgens dit ondertekeningsformulier is het dus met name de dwaalleer van het Arm-

inianisme, die door de hoogleraren der Kerk weerlegd dient te worden.

Elke keer als er een generale synode van onze kerken wordt gehouden, wordt aan het begin van de vergadering de Openlijke Verklaring afgelegd. Het is altijd weer een plechtig ogenblik als de praeses deze Verklaring voorleest en alle afgevaardigden door opstaan er instemming mee betuigen. Welnu, in die Openlijke Verklaring komt ook een passage voor, die er op wijst, dat de Kerk verstaat, dat een van haar taken is het waken over de aangenomen leer. We lezen daar immers: "...waarom wij elke leer die daarmee in strijd is, verwerpen".

En om niet meer te noemen, ik denk aan het Reglement op de Kerkvisitatie. Elk jaar dient bij alle kerken kerkvisitatie te worden afgelegd. Dit gebeurt vanwege de classis, die daartoe twee visitatoren aanwijst. Deze visitatoren bezoeken de kerkeraad om een onderzoek in te stellen naar de gang van zaken in die betreffende plaatselijke kerk en aan de hand van een daartoe opgesteld reglement worden allerlei vragen gesteld. Een van de vragen aan de kerkeraad is de volgende: "Waakt u - mede door studie en gesprek - over de aangenomen leer, zodat u bij deze leer blijft volharden?"

Het lijdt geen twijfel, in de formulieren wordt goed aandacht gegeven aan deze taak der kerk. Als we daarbij ook nog zouden raadplegen wat er in de zogenaamde Liturgische Formulieren hierover staat, zullen we des te meer overtuigd raken van de noodzaak en het belang van deze taak.

Maar de vraag is natuurlijk niet in de eerste plaats wat de Kerk ervan vindt en hoe zij erover spreekt. De eerste vraag is, wat de Heere er over gezegd heeft en wat we er dus in de Bijbel over vinden.

Het getuigenis der Schrift

Het is niet moeilijk om heel wat teksten uit de Bijbel bijeen te brengen, die ons zeggen, dat ook Gods Woord het heeft over het waken over de leer. Deze gegevens uit de Heilige Schrift laten duidelijk zien van hoe groot belang de leer is. Ik beperk me wat het Schriftbewijs betreft grotendeels tot de brieven van Paulus aan Timotheüs en Titus.

De waarde van de leer komt uit in bepaalde uitdrukkingen, die Paulus gebruikt. Hij noemt de leer "de goede leer" (1 Tim. 4:6). Op een andere plaats noemt hij die leer "de gezonde leer" (1 Tim. 1:10; 2 Tim. 4:3; Tit. 1:9; 2:1). Hij

spreekt ook wel over de "gezonde woorden" (1 Tim. 6:3). Heel tekenend is de uitdrukking "de leer die naar de godzaligheid is" (1 Tim. 6:3). Verder horen we Paulus spreken over "de leer van God" (Tit. 2:10).

Dat de leer van groot belang is blijkt ook uit wat we volgens de apostel met die leer moeten doen. Hij heeft het over "arbeiden" in die leer (1 Tim. 5:17). Hij spreekt over "acht hebben op de leer" (1 Tim. 4:16). Ook lezen we dat de leer "versierd" moet worden (Tit. 2:10).

Naast het woord "leer" gebruikt de Schrift nog andere woorden, die er synoniem mee zijn en dus dezelfde betekenis hebben. Ik denk aan het woord "waarheid". In 1 Tim. 6:3 worden "leer" en "waarheid" naast elkaar geplaatst: zij die niet met de gezonde leer overeenkomen zijn zij, die van de waarheid beroofd zijn, zegt Paulus. En ja, "waarheid" is zeer belangrijk. Vandaar dat het de roeping der kerk is "in de waarheid te wandelen" (2 Joh. 4; 3 Joh. 4).

Nog weer een ander woord, dat van gelijke betekenis als "leer" is, is "geloof". Verstaan dan in de objectieve zin: het geloof waarin we geloven. Zo gebruikt Judas het als hij zegt in vs. 3 van zijn brief, dat we hebben te strijden voor het geloof dat eenmaal aan de heiligen is overgeleverd.

Het lijkt me niet nodig het aantal Schriftbewijzen uit te breiden. Met het bovenstaande is genoegzaam aangetoond, dat het de wil des Heeren is, dat Zijn waarheid zuiver bewaard wordt.

Leer - leren

Intussen zal het wel duidelijk zijn, dat ik het woord "leer" opvat niet als "het leren" - het proces van onderwijzen. Er zijn anders heel wat theologen vandaag die wel van "leren" in plaats van over "leer" spreken. Zij zijn namelijk van mening, dat de waarheid geen vast gegeven is, maar een gebeuren, dat nooit tot stilstand komt. En het waarheidskarakter moet zich dan ook bewijzen in openheid naar de toekomst toe. Er staat eigenlijk niets vast, maar de Heilige Geest leidt de kerk zo, dat zij het woord van Christus steeds weer nieuw leert verstaan in een telkens wisselende situatie. Dat komt er dan op neer, dat wat vroeger waar was, nu per se niet meer waar behoeft te zijn. Het betekent ook, dat wat voor de een waar is, voor de ander nog niet op dezelfde wijze waar behoeft te zijn. En wat vroeger als zonde werd bestempeld behoeft vandaag dat stempel niet meer

te dragen. De geloofswaarheid is immers voortdurend in ontwikkeling. Op deze wijze staat er niets meer vast. We kunnen dan ook niet zeggen, dat we de waarheid bezitten. Op zijn hoogst hebben we allemaal een stukje van die waarheid. Maar overigens zijn we onderweg naar de waarheid" voortdurend op zoek.

We nemen van deze visie duidelijk afstand. Zij werkt ondermijnend en is daarom funest. Er zijn gelukkig wel dingen die vaststaan en we mogen spreken van de "leer". Bedoelt in de zin van het geheel van de aan ons toe-vertrouwde waarheid. Anders gezegd: het fundament van apostelen en profeten. Het gaat dan om de dingen die onder ons volkomen zekerheid hebben. Zekerheid, niet omdat de kerken daarover een besluit genomen hebben in

een van hun vergaderingen; en besluit dat daarom voor vast en bondig gehouden dient te worden. Maar zekerheid, omdat de Heere ons aangaande deze dingen niet in het onzekere gelaten heeft, maar duidelijk gesproken heeft.

Op die grond kunnen we zeggen: Wij weten.... Het gaat bij de "leer" dus niet om iets wat vandaag waar is en morgen niet waar is. Het is geen wassen neus, die je alle kanten op kunt buigen.

De leer is het geheel van de onbeveeglijke, onveranderlijke geopenbaarde feiten, die de volle raad Gods bekend maken.

Welnu, die leer dient bewaard te worden. De kerk is immers pilaar en vastigheid der waarheid (1 Tim. 3:15).

(wordt vervolgd)

P. den Butter.

Hoe moet dat nu verder?

Najaarsconferentie christelijke gereformeerde ambtsdragers 1991 I.

Enkele weken geleden werd in de kerkelijke pers, waaronder in ons eigen blad, de landelijke ambtsdragersconferentie aangekondigd. Het comité dat zich daarvoor steeds weer bijvoert had dit keer als thema gekozen de vraag die boven die artikel staat: "Hoe moet dat nu verder?" De aankondiging gaf als het ware al een prelude op de bedoeling van dit merkwaardige onderwerp. Ik citeer er enkele zinnen uit.

Met twee belangrijke gebeurtenissen in het vooruitzicht (de viering van het 100-jarig bestaan van onze kerken en de generale synode in 1992) meende het comité er goed aan te doen de eenheid (zo u wilt de gescheidenheid) binnen onze eigen kerken nog eens onder de ogen te zien. (...) De viering komt op een moment waarop vanwege de interne verdeeldheid aan een zinvolle viering nauwelijks gelijkgerichte inhoud kan worden gegeven. (...) Het past ons als jubilerende kerken elkaar nog eens diep in de ogen te kijken en vast te stellen waar we nu tegenover God en ten opzichte van elkaar staan en hoe we ons voorstellen in de kracht en onder de zegen van de Heere God met elkaar verder te gaan.

Welnu - de conferentie in inmiddels gehouden. Als u er al niet was - zaterdag 5 oktober jongstleden in de Ichthuskerk te Amersfoort - dan hebt u er

via de pers kennis van kunnen nemen. Onderwerp was dus de kerkelijke eenheid, ofwel het gebrek daaraan - nu niet in relatie tot de ons aangrenzende andere kerken, maar in de onderlinge verhouding binnen de eigen kerken. Voorwaar, geen onbelangrijk maar evenmin een gemakkelijk thema.

Als inleider was uitgenodigd *prof.dr. W. van 't Spijker*. De bespreking werd ondersteund door een panel dat naast voorzitter en inleider bestond uit een drietal predikanten, te weten *ds. P. den Butter* (Driebergen), *ds. J.H. Velema* (Nunspeet) en *ds. J. Plantinga* (Groningen). Broeder D. Koole uit 's-Gravenhage fungeerde ook dit keer als voorzitter - op de hem eigen vaardige en soepele wijze. Wat zijn bedrevenheid in de correcte formulering van lange, doorwrochte zinnen betreft, kan hij met enig recht de "prof. I.A. Diepenhorst" van onze kerken worden genoemd...

Daartoe uitgenodigd door de redactie zal ik trachten iets weer te geven van het in Amersfoort gesprokene. Om recht te doen aan de sprekers heb ik er een tweetal artikelen voor nodig. Desondanks zal ik moeten volstaan met een keuze. Er kwam veel aan de orde. Heel wat facetten van de aangegeven problematiek kwamen naar voren - in inleiding, vraagstelling en discussie. Er is met ernst, indringend en af en toe ook scherp gesproken. Hoewel ook, met name in de plenaire bespreking, de

momenten van ontspanning niet ontbraken.

Aan het begin van de conferentie klonk even na tien in de volle Ichthuskerk het psalmgezing met de woorden van Psalm 103. "Loof, loof de HEER", mijn ziel met alle krachten... Och of nu al wat in mij is Hem Preez".

In zijn korte openingswoord typeerde de voorzitter het samenleven in onze kerken als een situatie waarin in tenminste drie werelden wordt geleefd. Dat is al enige tijd zo en als God het niet verhoedt, zal het zo blijven. Het is evenwel onze roeping om met Gods hulp pogingen te ondernemen teneinde punten van herkenning te vinden en wegen tot toenadering te zoeken. Hij wenste dat op een dag als deze het spreken met elkaar op behoeftzame en bedachtzame wijze zou plaatsvinden, de één de ander uitnemender achtend dan zichzelf.

Een groot deel van de ochtendvergadering werd gevuld door de hoofdspreker, professor Van 't Spijker. Zijn betoog liet zich onderverdelen in een drietal punten, te weten 1) een schets van het beeld dat onze kerken vertonen, 2) een poging tot verklaring hoe het allemaal zo gekomen is, en 3) de toegespitste vraag van deze dag: "hoe moet dat nu verder?". Naar mijn indruk was de "toepassing" met name bij de behandeling van dat laatste punt te beluisteren. Vooraf nog benadrukte de spreker dat het hem vooral te doen was om een eenvoudige en praktische benadering van het thema.

Hoe is het...?

Kon ééns gesproken worden van "het charisma van de onderlinge eenheid" als kenmerk van onze kerken - thans geldt dat niet meer. Jawel, er is een zekere eenheid onder ons, maar dan slechts gebaseerd op een aantal conventies en gedragspatronen. Niet als een bijzondere genadegave. Eerder kan gesproken worden van een vreedzame coëxistentie, een náást elkaar leven. Maar weet wel - dat is een term uit de koude oorlog. Betekent dat niet dat er slechts van een schijnbare eenheid sprake is? Door middel van de gesloten kansels wordt er censuur over de predikanten uitgeoefend. Hoevelen van ons hebben er inmiddels mee leren leven. Zo schuiven we op naar een modaliteitenkerk.

De spreker gaf vervolgens een overzicht van de diversiteit aan stromingen/liggingen in onze kerken. Daar is de groep van *Bewaar het pand*, ooit

opgericht ter voorkoming van een dreigende kerkscheuring. Datgene waarvoor men stond, behoort inderdaad tot het wezen van het kerk-zijn dat ook in de toekomst bewaard zou moeten blijven. Ondanks de goede bedoelingen draagt Bewaar het pand echter minder bij aan de eenheid van het kerkverband dan aan de verbijzondering van een groep binnen ons kerkelijk leven, aldus prof. Van 't Spijker. Aan de andere zijde van de kerk is er de zogenaamde *Amersfoortse groep* die eveneens het geheel van de kerken zegt op het oog te hebben. Tussen beide in bevinden zich zij die weliswaar niet gerekend willen worden tot zoiets als de middengroep maar er in werkelijkheid wel bij behoren. Ook hier is er sprake van verscheidenheid: de *Calvijnkring* die zich bezighoudt met bestudering van de Reformatie, anderen die zich meer op de Nadere Reformatie of het Puritanisme oriënteren en tenslotte de meer oecumenisch-evangelisch gezinden.

Aldus de staalkaart van onze kerk, geschetst door prof. Van 't Spijker. Hij noemde vervolgens een viertal motieven die tot deze verbijzondering leid (d)en. De keuze wordt gemaakt op basis van theologische, liturgische, sociale en meer persoonsgebonden criteria. Met name de laatste achtte hij verwerpelijk. Het is de gezindheid van de gemeenten van Corinthe. "Ik ben van Paulus..." Zijn dit drijfveren, dan gaat het soms hard tegen hard. En alle nadelen van een latent schisma zijn dan reeds aanwezig, zo waarschuwde hij. Overigens zijn deze problemen ook te vinden bij kerken die naar buiten toe de indruk wekken te beschikken over meer gesloten gelederen.

Hoe komt het...?

Vanwaar komt nu echter dat gebrek aan wezenlijke eenheid onder ons?, zo luidde de vraag vervolgens. De spreker noemde er een viertal. Allereerst meende hij dat de beweging waarvan in 1892 en latere jaren sprake was, tot stilstand is gekomen. Het kerkelijke leven van voorheen, ondermeer tot uiting komend in een bloeiend verenigingsleven, is verworden tot een gestage gang die weinig inspiratie biedt.

En wat te denken van de verhouding kerk en wereld. De omslag in het primaire levensgevoel gaat ook onze mensen niet voorbij. De welvaart heeft ook op ons een niet geringe invloed. Wie leeft er overigens nog? Als derde element: de steun van een goede gere-

formeerde theologie is weggefallen. Lang hebben we aangeleund tegen Bavinck en anderen. Ook hierin kwam verandering. Tenslotte - de toenadering van de kerken van gereformeerde belijdenis ontving helaas geen resultaat, ondanks het werk van drie generaties deputaten. Wat een bron van inspiratie had kunnen zijn, bleek eerder een oorzaak van onrust en onzekerheid.

Hoe moet het...?

De inleider gaf op deze vraag - de centrale vraag van de conferentie - een zesvoudig antwoord. Ik tracht samen te vatten.

Allereerst bepleitte hij een goed kerkelijk besef. We zullen ons uiterst moeten inspannen om te zijn wat we zijn: kerk van Jezus Christus. Dat corrigeert naar twee richtingen: ten aanzien van zowel kerkisme als kerkelijk relativisme, "vormen van collectieve werkeilichheid respectievelijk onverschilligheid".

Grote nadruk legde de spreker vervolgens op de trouwe en hartelijke binding aan Schrift en confessie. Er dient een volle *aanvaarding van de Heilige Schrift* te zijn. De kerk is uit de Schrift geboren.

Zij is geroepen tot een gezagvolle en pastorale prediking. Immers de ambtelijke verkondiging is niet minder dan ontvouwing van de Heilige Schriften en ze dient tot geestelijke leiding van de kudde Gods. Wat de *binding aan de belijdenis* betreft: we moeten elkaar dáár vinden waar we elkaar in het ver-

leden gevonden hebben. Dr. Van 't Spijker noemde in dit kader drie momenten die kenmerkend zijn voor de gereformeerde theologie: de Heilige Schrift zelf, de genade zelf en de kerk zelf. Leven we daaruit?, zo bevroeg hij zijn gehoor. In het verlengde daarvan staat de *kerkordelijke trouw*. Grote behoefte is er aan geestelijke leiding door de kerkelijke vergaderingen.

Tot slot accentueerde de spreker de noodzaak van de betrachting van de ware vroomheid, het leven in de verborgen omgang met de HEERE. Zou het ontbreken aan de vreze des HEEREN niet de grootste kwaal zijn waaraan ons kerkelijk leven mank gaat?

Daarmee is tevens de oorzaak aangegeven van het gebrek aan liefde die zichzelf om Christus' wil weet te verloochenen.

Laat ons het altaar helen dat gebroken is. Laat ons de twaalf stenen die Gods volk symboliseren zoeken te vergaderen. Met een hartelijke belijdenis: "Wij hebben gezondigd..." en het gebed: "Herdenk de trouw..." De HEERE heeft Zich geopenbaard. "Ik zal hun afkeringen genezen... Ik zal Israël zijn als de dauw".

Tot zover een korte samenvatting van professor Van 't Spijkers lezing op de recente ambtsdragersconferentie te Amersfoort.

Ze werd besloten met het zingen van enkele verzen uit Psalm 79.

(slot volgt)

Middelharnis, J.M.J. Kieviet.

Robert Murray MacCheyne

1.

In 2 Corinthe 5:11-21 spreekt de apostel Paulus over de bediening der verzoening. Als u dit gedeelte voor uzelf leest, treft u, als het goed is, de liefde en de ernst waarmee de apostel spreekt.

Over een man, in en door wie deze bediening der verzoening op een bijzondere wijze gestalte kreeg, willen we in de komende artikelen nadenken: Robert Murray MacCheyne. We laten hem daarbij veelvuldig zelf aan het woord komen. Persoon en prediking waren bij hem niet twee, maar één. Ze behoort het ook te zijn. Als het goed is, kunnen we tussen persoon en prediker geen waterdicht schot aanbrengen, maar zullen ze in elkaar overvloeien.

Dat kan niet anders, als we door genade

met Paulus leren zeggen: "Ik leef; doch niet meer, Christus leeft in mij" (Gal. 2:20). Waar de inwoning van Christus door Zijn Geest werkelijkheid wordt, doortrekt Hij ons doen en laten. Dat wordt dan ook bij de prediker, die zelf van genade leeft, hoorbaar en zichtbaar.

Wat is het dan ook heilzaam om het leven van Godvrezende predikers na te gaan, in wie dat helder aan de dag treedt. Niet om bij die mens te blijven staan, maar om zelf naar Christus heengedreven te worden, opdat ik Hem kenne en hoe langer hoe meer naar Zijn beeld vernieuwd worde.

In dat licht mogen wij ons bezighouden met deze begenadigde dienstknecht van Christus. We laten dat in twee

hoofdonderdelen uiteenvallen: MacCheyne als persoon en als prediker.

1. MacCheyne als persoon

Robert Murray MacCheyne werd op 21 mei 1813 in het Schotse Edinburgh geboren. Al snel trad aan het licht, dat hij een zeer begaafd kind was. Op z'n vierde jaar kende hij het Griekse alfabet uit zijn hoofd. Op de scholen die hij doorliep, de Engelse en de Latijnse, stak hij met kop en schouder boven de anderen uit.

In deze tijd leefde hij naar de wereld. Muziek en zang, dansen en dichtkunst hadden de liefde van zijn hart, al verstond hij de twijfelachtige kunst om naar buiten toe de vrome schijn op te houden en al leek hij zeer gevoelig te zijn voor indrukken uit Gods Woord. Daarin kwam echter verandering, toen de Heere Zelf hem tegenhield op deze heilloze weg. Een ingrijpende gebeurtenis was daarvoor het middel: zijn negen jaar oudere broer David, in wie het licht van Gods genade heerlijk scheen, werd door de Heere opgenomen in heerlijkheid. Gods Geest gebruikte deze gebeurtenis om diepe indrukken in Robert's gemoed na te laten. Een jaar later schreef hij in zijn dagboek, terugdenkend aan de dood van zijn broer: "Op deze morgen in het vorige jaar werd aan mijn wereldsgezindheid de eerste verpletterende slag toegebracht; hoe gezegend die voor mijn was, weet Hij alleen, o God, Die het zo gemaakt hebt".

Aan zijn vrienden vertelde hij eens, dat toch zijn bekering niet plotseling had plaatsgehad, maar dat hij van die dag af tot Christus was gebracht door diepe en bestendige overtuigingen, hoewel hij die niet als vreselijk en verbijsterend typeerde.

Steeds meer overtuigde de Heilige Geest hem van zijn totale verdorvenheid. In de winter van hetzelfde jaar, waarin zijn broer overleed, 1831, begon hij met de theologische studie, onder leiding van dr. Chalmers en dr. Welsh. In het begin van zijn studietijd was hij nog niet los van allerlei wereldse vermaken. Maar uit zijn dagboek blijkt, hoe hij zich gedrongen voelde er steeds meer mee te breken. Zo lezen we bijv.:

10 maart 1832. Ik hoop nimmermeer kaart te spelen.

25 maart. Nooit hoop ik een zondagavond weer uit te gaan.

10 april. Mijzelf aan het dansen ontrokken.

Het lezen van een boekje, getiteld: "De hoofdsom van de leer der zaligheid",

werd hem tot bijzondere zegen. Meer en meer raakte hij doordrongen van Gods heiligheid en gerechtigheid en eigen bederf, om zo tot Christus alleen te vluchten. Hij schreef er zelf over: "Levendige overtuiging van zonde is de enige ware drangreden, die ons kan bewegen tot het aannemen van de gerechtigheid van een ander, en bijgevolg (o wonderbare zaak!) de enige bron van de christelijke vrede des gemoeds, en van de storeloze blijdschap der ziel".

Op 14 november 1833 maakte hij z'n eerste leerrede gereed. Hij schreef erover: "Een aangename bezigheid. Ik geloof, dat de begeerte naar toejuiching, of om effect te maken, mij teveel beheerst. God beware mij, dat ik niet mijzelf predikt, in plaats van Christus Jezus en Die gekruisigd".

Zou elke rechtgeaarde dienaar des Woords niet iets van deze worsteling herkennen?

Zo vormde de Heere hem, door aanvechtingen en beproevingen heen (ook van lichamelijke aard) tot Zijn knecht. We horen hem bidden via zijn dagboek: "Zo niets anders baten mag, om mij afstand te leren doen van mijn zonden, Heere! Zend mij dan zulke zware en smartelijke beproevingen, als in staat zullen zijn, om mij uit mijn aardsgezindheid te doen ontwaken. U te leven is altijd zeer verre het beste, wat ook als werktuig diene om ons levend te maken. Met bevende hand schrijf ik dit neder, want ach! van alle zijden omringt mij zoveel, dat in treurige beproeving zou kunnen verkeren".

Er is genade voor nodig om zo te leren bidden!

Er waren dagen dat MacCheyne grote vrede had door het geloof in Christus. Hoe dichter hij bij zijn Meester leerde leven, des te meer gaf hij zich met ijver aan zijn studie.

Zo kwam de tijd van de ambtelijke bediening naderbij. Christus Zelf had hem voorbereid, naar hoofd en hart, om Hem te dienen in Zijn wijngaard. MacCheyne zelf was ervan overtuigd, dat iemand eerst "in Christus" moet zijn, voordat hij voor de Evangelieprediking geschikt is.

Larbert

In november 1835 werd MacCheyne hulpprediker te Larbert.

Tijdens zijn verblijf in deze plaats bestudeerde hij onder meer de werken van Jonathan Edwards, die hij beschouwde als een goudmijn, die men moest doorwerken, met een resultaat, dat naar zijn getuigenis de moeitevolle

arbeid ruimschoots vergoedde. Ook de brieven van Samuël Rutherford behoorden tot zijn geliefde lectuur.

Maar niet alleen in deze leerschool werd hij gevormd; ook in de leerschool van het lijden. Reeds in deze periode werd nl. duidelijk, dat zijn gezondheid niet sterk was. Enkele keren was hij gedurende enige tijd verhinderd om zijn werk te doen. Hij geloofde, dat de Heere er een bedoeling mee had, om hem dit juist aan het begin van zijn werk in Gods wijngaard te doen meemaken.

Hij schreef erover: "Ik verlangde te vurig, grote dingen te doen, Het streven naar lof is altijd mijn hoofdzonde geweest; en welke school kon dan geschikter voor mij gevonden worden dan alleen te lijden, buiten het bereik van het oog of oor der mensen?"

Dundee

In het najaar van 1836 aanvaardde hij een beroep naar Dundee, de St. Peterskerk, waar hij tot zijn dood in 1843 zou blijven. Met de woorden uit Jes. 61:1-3: "de Geest des Heeren HEEREN is op mij", verbond hij zich aan zijn eerste en enige gemeente. Over deze intredetekst schreef hij: "Moge dit een profetische uitspraak zijn aangaande mijn komst in deze gemeente".

De Heere heeft dat genadig in vervulling doen gaan. Wonderen van genade vonden plaats in Dundee en omgeving, zowel bij jongeren als bij ouderen. Dundee was een gemeente van zo'n 4000 zielen, van wie echter het grootste deel nooit in de kerk kwam. Toen MacCheyne er kwam was het naar zijn getuigenis een zeer dode gemeente, waarin zelfs Gods kinderen niet veel invloed door hun geestelijk leven uitoefenden op anderen. Maar reeds door de intredepreek maakte de Heere dode zondaren levend.

Zeer nauwgezet en ijverig deed MacCheyne zijn werk in de gemeente. Wie leest wat daarover door Andrew Bonar, zijn vriend, is opgetekend, komt diep onder de indruk van de indringende ernst en de diepe bewogenheid, waarin MacCheyne arbeidde. Daarbij was zijn pastorale arbeid de natuurlijke voortzetting van wat hij 's zondags verkondigde. Hij had maar één doel: als een stervende te spreken tot de stervenden. MacCheyne kon het uit ervaring Paulus nazeggen: "Wij dan, wetende de schrik des Heeren, bewegen de mensen tot het geloof". En: "de liefde van Christus dringt ons".

Het geheim

Wanneer we nu vragen naar het geheim van MacCheyne's rijk gezegende ambtsbediening, dan kunnen we daarop in de eerste plaats antwoorden: Gods welbehagen. MacCheyne was er diep van doordrongen, dat het alleen Gods genadige verkiezing in Christus is, die ervoor zorgt dat zondaren worden wedergeboren, wanneer en waar Hij wil.

Tegelijk blijkt zegen op de arbeid niet los te staan van de wijze waarop Christus' dienstknechten hun ambt vervullen. Drs. W. van Vlastuin heeft dat ook uitgebreid aangetoond in zijn boek "Opwekking", dat niet lang geleden is "Bewaar het Pand" besproken werd.

Dat verband treedt bij MacCheyne helder aan de dag. Christus Zelf, de omgang met Hem, is het geheim van dit gezegende leven geweest. "Christus is mijn wapenzaal", getuigde hij, "en tot Hem ga ik om de gehele wapenrusting Gods - de wapenen des lichts te ontvangen. Mijn zwaard en schild, mijn pijlen, mijn slinger en steen, zijn alle in Jezus weggelegd".

Aan een collega schreef hij: "Mijn overtuiging is ook inniger en levendiger geworden dat wij, zullen wij ooit als werktuigen in zulk een werk Gods (bedoeld is: een opwekking, P.B.) gebruikt worden, wij onszelf moeten reinigen van alle besmetting des vleses en des geestes. Och, bid om persoonlijke heiligmaking, om een onafgebroken gemeenschap met God door het bloed des Lams.

Koester u in Zijn stralen, leg u neder in Zijn liefdearmen, word vervuld met Zijn Geest - of alle zegen in de bediening zal alleen tot uw eeuwige beschaming uitlopen".

"Hoeveel nuttiger zouden wij kunnen zijn, als wij slechts meer gereinigd waren van hoogmoed, zelfbedrog, zelfbehagen of elke andere verborgen zonde, die in ons hart woont. O! hatelijke zonden, die onze vrede verstoren en vele zielen verderven!"

(wordt vervolgd)
P.D.J. Buijs.

De noodzaak van de wedergeboorte

Naar aanleiding van de recensie over mijn boek "De kinderdoop... een Spreken van God" graag het volgende:

Ik ben het geheel met Ds. Blom eens

"dat het vooral in onze tijd van groot belang is dat het stuk van de wedergeboorte onderstreept wordt". Dat doe ik ook altijd in mijn overige publicaties. Dat deed ik ook, zij het kort, in "De kinderdoop". Aan het slot (op pag. 106) waarschuw ik hen die de Doop gronden op het Verbond tegen "het valse rusten op het Verbond en de uiterlijke tekenen daarvan" en wijs op de bijbelse "oproep

tot persoonlijke bekering" o.a. in Ez. 18:31, 32.

Dat is echter niet het verschil tussen ons en hen die de Doop op grond van persoonlijk geloof leren. Daarom heb ik gemeend in het boekje over de kinderdoop daar minder aandacht aan te moeten schenken, vooral ook omdat het boekje anders te lang zou worden.

H.J. Hegger.

Studium Generale

Een nieuw programma

Binnen de Christelijke Hogeschool De Driestar is bezinning op de vele problemen van deze tijd een wezenlijk onderdeel van de studie-programma's. Uit de reacties van de publicaties van de lezingen gehouden op themadagen "Jong zijn in deze tijd", "Omgaan met Gods schepping" en "Israël" blijkt dat er ook buiten de kring van docenten en studenten belangstelling bestaat voor een meer dan oppervlakkige kennisname van soortgelijke thema's.

Vorig jaar werd voor het eerst gestart met het programma Studium Generale. Dit programma komt aan die wensen tegemoet. Ieder thema wordt in een zestal colleges (drie avonden van twee colleges) uitvoerig besproken door

deskundige sprekers. De colleges staan tegen een geringe vergoeding open voor iedere belangstellende. Elders in dit blad treft u een advertentie aan van de programma's voor het cursusjaar 1991/1992.

Als aanwezige kennis wordt minimaal het niveau van voortgezet onderwijs voorondersteld.

Tijdens de avonden is er, zij het een beperkte, gelegenheid tot discussie met de sprekers.

De colleges worden gehouden op vrijdagavonden, eenmaal per veertien dagen van 19.45 tot 22.00 uur.

Belangstellenden kunnen per onderwerp intekenen op het volgen van de colleges.

Verslag 40-jarig jubileum van Ds. D. Slagboom

door Ds. H.C. v.d. Ent

Het was maandag 14 oktober 1991 een drukke avond in Doornspijk. Ds. D. Slagboom mocht met zijn vrouw en kinderen, en de gemeente waar hij aan is verbonden, gedenken dat hij 40 jaren in het ambt van dienaar des Goddelijken Woordes heeft mogen staan.

De Christelijke Gereformeerde kerk was bomvol. Van alle kanten waren, naast de eigen gemeente, belangstellenden opgekomen. Er waren zelfs leden van de eerste en tweede kamer aanwezig, ook waren er afgevaardigden van de Theol. Universiteit in Apeldoorn. Ook zag men veel collega's zowel binnen ons kerkverband, alsook daar buiten. Alle gemeenten die hij heeft mogen dienen hadden ook hun afgevaardigden gezonden. Al met al bewijzen, dat in die 40 jaren zijn gang niet onopgemerkt door het leven is gegaan. Hij heeft de kerken mogen dienen, en is zelfs een man die in de politiek een vooraanstaande plaats heeft ingenomen, daar hij de laatste

jaren het voorzitterschap bekleedt van de S.G.P. Hoe vermeldenswaard al deze dingen op zichzelf ook mogen zijn, ze vormden toch niet de hoofdmoot van de avond.

Precies 19.00 uur kwam de kerkeraad binnen en werd de kansel door de Jubilaris beklommen. Na het uitspreken van het votum en de zegen werd gezongen Ps. 116:7, 10. Belijdenis van het geloof werd afgelegd met de woorden van de 12 art. Gelezen werd Psalm 138. Na het gebed, werd over het 2e vers gesproken: "Ik zal mij nederbuigen naar het paleis Uwer heiligheid, en ik zal Uwen Naam loven, om Uwe goedertierenheid en om Uwe waarheid; want Gij hebt vanwege Uw gansen Naam Uw woord groot gemaakt".

Hij begon met te zeggen, dat het gedenken een van God gegeven zaak is, en dat het groot is in de dienst des Heeren te mogen arbeiden. 40 Jaren

geleden werd hij tot zijn dienstwerk ingeleid door Ds. A. Gruppen die hem bevestigde met de woorden: "Predik het woord". 2 Tim. 4:2a. Veel herinneringen zouden kunnen worden opgehaald. Onder bijzondere omstandigheden heeft God bijzondere hulp willen verlenen. Het gevaar is aanwezig, bij het naar voren brengen van alles wat in de voorbijgegangene jaren gepasseerd is, dat de mens in het middelpunt zou komen. En dat is geenszins de bedoeling van deze avond. Het zou ook in strijd zijn met de gekozen tekst. Want daar komt 6 maal het woord "Uw" in voor. En dat wijst op de HEERE. Hem alleen komt alle eer toe. In Jezus Christus heeft de Heere Zich nabij willen betonen. Daarom beheerste spreker geen andere begeerte dan om alleen de Heere te loven. Het thema van de preek was daarom ook

God loven

- A. Dat gebeurt met verootmoediging
- B. Dat gebeurt met dankbaarheid
- C. Dat gebeurt met verwondering

God loven is niet eenvoudig. Alle woorden schieten te kort om dit recht te kunnen doen. Het is voor alle dingen een zaak van het hart. Het loven gaat gepaard met ootmoed. David, de maker van deze psalm, heeft geen jubileum gekend. Psalm 138 dateert uit de tijd die beschreven wordt in 2 Sam. 5-7. Hij mocht zijn koningschap bevestigd zien. De Heere had hem rust gegeven van de vijanden, die rondom hem waren. De Ark des Heeren had een plaats gekregen in de stad Gods: Jeruzalem. Na de strijd, in de periode van rust, gaat hij naar het "paleis van Gods heiligheid". Voor Gods aangezicht kan hij niet anders dan met ootmoedigheid bekleed zijn. In het paleis van Gods heiligheid woont en troont God. Daar wordt getuigd van recht en genade. In de wet zijn Gods rechten verhaald en in de offers werd van genade gesproken. Wie zou dan voor die God niet nederbuigen, dat is zeer diep buigen? Het grondwoord wijst op het grootste bewijs van eerbied, die betoond worden kan. Het nederbuigen getuigt van Godskennis, die David zaligmakend bezitten mocht. Die kennis was hem van Boven gegeven. Wie zijn eigen schuld kent, en weten mag dat deze verzoend is, door het enige offer, dat door de Heere Jezus gebracht is, die kan voor God niet overeind blijven. Hij kan niet anders dan in ootmoed voor het aangezicht des Heeren verkeren. Dat moet door een ieder worden gekend, die voor het aangezicht van

God in Zijn huis verschijnt. Want spreker mocht er van getuigen dat de Heere tussen hem en Zijn huis een band gelegd had. Het is erg als die band met het huis van God niet gekend wordt. Dan is er ook geen band met de God van het huis. In het huis van God trekt het Woord. Doch het ontdekt ook. En dan is de mens in zichzelf niets meer. Dan moet de domineesjas worden uitgetrokken. Dan schiet er alleen maar een arme zondaar over, die van genade moet leven. En, dit is het wonder, die wil de God aller genade geven. Om de naakte zondaar te kleden met het door Christus verworven kleed der gerechtigheid. De beleving hiervan door het geloof stemt tot

B. Dankbaarheid

De dankbaarheid komt uit in het loven "van Uwe goedertierenheid en waarheid". Dat zijn twee betekenisvolle woorden. Daar zit stof in om de Heere te danken. Hij heeft Zijn goedertierenheid beloofd in Zijn Woord. Dat getuigt van de goedertierenheden des Heeren. Die zijn elke morgen nieuw. Hij bevestigt daarin dat het waarheid is, wat bevestigd wordt. Het woord "waarheid" kan ook door "trouw" weergegeven worden. God houdt getrouw Zijn woord. De gehele psalm, getuigt daarvan. Dankzij Gods goedertierenheid en waarheid mocht David zijn die hij was. Dit mocht spreker in zijn leven ook bevestigd zien. Door Gods goedertierenheid en waarheid, ben ik die ik ben. De woorden moeten bevonden worden. En dan niet alleen door dominees, maar door elk mens, zal het wel met hem zijn op weg naar de eeuwigheid. Het is een troostwoord voor mensen die de bestrijdingen kennen. Want het kan van binnen soms zeer stormen. Het kan wezen dat men aan de voet van de preekstoel met vrezen en beven vervuld is. Doch als de nood van binnen beleefd wordt, komen niet zelden de beste preken naar buiten. Menigmaal heeft de Heere het doen ervaren dat hij versterkt werd met kracht in zijn ziel. Bijzonder op H.A. zondagen is dit spreker meerdere malen overkomen. Het kan ook zijn, dat men naar eigen gevoelens er niets van terecht gebracht heeft en dat God het Woord heeft willen gebruiken voor een ander. Het omgekeerde komt ook voor. Dat men gemakkelijk preken mag en dat men niet hoort wat men zou verwachten. Zo moet de prediker er iedere keer weer buiten vallen en ervaren dat God vrij is in Zijn bedieningen. Hij heeft niemand nodig. En dat maakt juist

het wonder zo groot, dat Hij desondanks toch mensen gebruiken wil, wat de prediker in verwondering doet terechtkomen.

C. Verwondering

"Want Gij hebt vanwege Uw gansen Naam Uw woord groot gemaakt". Gij hebt Uw Naam boven alles heerlijk gemaakt door Uw Woord. God zorgt gelukkig voor de eer van zijn Naam. Hij doet alles om Zijns Naams wil. Zijn Naam heeft Hij het meest groot gemaakt in de schenking van Zijn Zoon. De Naam, aldus spreker, heb ik mogen verkondigen. Hem te verheerlijken in de bediening van het woord, strekt het meest tot verwondering. Wie zal Hem naar waarheid uit kunnen stallen en voor kunnen stellen. Het is de Schoonste onder de mensenkinderen, op wiens lippen genade is uitgestort. Alleen door het geloof in Hem, Die de zaligheid heeft verworven, is de zaligheid ook te verkrijgen. Niemand dient daarom rust te hebben, voor Hij zich geborgen weet achter het Borgwerk van de Heere Jezus Christus. Dan kan naar waarheid worden gezongen:

*'k Zal met mijn ganse hart Uw eer
Vermelden Heer',
U dank bewijzen....*

Ps. 138:1, 2 werd gezongen.

Na het beëindigen van de dienst, werd de zegen uitgesproken en volgde een toespraak namens de kerkeraad en de gemeente, Broeder Bijl.

Hij gewaagde van dankbaarheid dat Ds. Slagboom aan de gemeente van Doornspijk zich verbonden mocht weten. In des Heeren dienst te mogen staan is geen prestatie. Het is alleen vrucht van genade. We kunnen alleen maar zeggen: Eben Haëzer. Gods weg is een weg van licht en schaduw. In donkere dagen staan Gods beloften als sterren te schitteren aan de hemel. Het staan in de zevende gemeente, deed spreker denken aan de zeven gemeenten van klein-Azië. De Koning der kerk die toen zijn gemeenten overzag, doet dat nu nog. Hij weet hoe het in al die gemeenten gesteld was en hoe het er ook nu gesteld is. Hij staat er voor in, dat de oogst eenmaal zal worden binnen gehaald. 40 Jaren is een veel voorkomend bijbels getal. 40 Jaren heeft in de woestijn het manna geregend. Het MANNA valt nog. Het is geestelijke spijs die uit de hemel verstrekt wordt, tot verzadiging van hongerige zielen. Met een hartelijke felicitatie en de wens dat dominee Slagboom nog vele jaren in Doornspijk

zou mogen werken, besloot hij zijn toespraak en liet nog zingen Ps. 135:1, 2.

Daarna voerde, namens de Classis en als consulent, Ds. B. Bijleveld het woord. Hij herinnerde aan de laatste classis-vergadering, wat een gewichtige vergadering geweest is, daar er een predikant werd voorgesteld die vanuit de Ned. Ger. tot de Chr. Ger. kerken wenste over te komen.

Dan komen we heel wat tongen los. Want een classis-vergadering bestaat altijd uit verschillende afgevaardigden met soms zeer uiteenlopende meningen. En om zo'n vergadering te leiden, daar is tact en wijsheid toe van node. En de jubilaris heeft getoond die eigenschappen te bezitten. Hij wist op een waardige wijze de vergadering tot een goed einde te brengen. Dat dit mocht gebeuren is echter geen kunst, wat ons in de mens zou kunnen doen eindigen. Het is een gunst. Het is ook een gunst van God als men staan mag in Zijn dienst en dan al zoveel jaren. Verder werd ook deze toespraak met de beste wensen besloten. Hij las nog een telefonische felicitatie voor van de zoon Ds. J. Slagboom te KwaNdebele, wat in dank werd aangenomen. 't Was verrassend.

Daarna ging de "menigte" naar het dorps huis "De Deel". Daar werd de receptie gehouden. "De Deel" kon de menigte niet bevatten. Het was een hartelijk samen zijn, waar ook het woord nog gevoerd werd door Ds. H.C. v.d. Ent, namens de zeven gemeenten die Ds. Slagboom had mogen dienen. De zevende gemeente was in dit verband niet Doornspijk, doch Elburg, waar hij als een goede buur verschillende keren de helpende hand had mogen bieden. Ook werd gesproken namens "Bewaar het Pand", waarvan de Jubilaris ook deel uitmaakt. Het is een voorrecht te mogen verkondigen dat de HEERE recht is. Hij is mijn Rotssteen en in Hem is geen onrecht. Was de Heere alleen maar recht, elk sterveling moest omkomen. Gelukkig dat de Rotssteen er tussen staat, Wiens werk volkomen is. Daarom kan een zondaar door recht vrijgesproken worden. God moet dat doen om dat er in Hem geen onrecht is. De rekening wordt niet tweemaal gepresenteerd, daar de Rotssteen Christus met ene offerande een volkomen genoegdoening heeft teweeggebracht.

Ds. Budding sprak namens de S.G.P. woorden van dank en waardering en

getuigde dat God genade en eer geeft. Het is genade geroepen te zijn, te mogen dienen, niet alleen in de kerk maar ook in de politiek.

En dan geeft God er eer bij, waar deze dag van getuigt. En de eer die men

krijgt is ook genade.

Het was al met al een schone avond, waarop met dankbaarheid mag worden terug gezien.

De verslaggever.

Boekbesprekingen

Een Koninklijk Woord, door ds. P. Groenenberg.

Uitgeverij: Van den Berg/J.H. Kok b.v., Kampen.

Dit is een bijbels dagboek. Het is verschenen in flink formaat en met duidelijke letter. Voor elke dag is er een meditatie van een bladzijde. Ds. Groenenberg schrijft eenvoudig, duidelijk. In dat opzicht spreekt het dagboek ons wel aan. Zijn uitgangspunt is echter, dat hij spreekt tot mensen die deel hebben aan het heil door Christus voor Zijn volk verworven. Dat valt al in het begin op. We willen een paar voorbeelden noemen. Op 3 januari gaat het over Psalm 130: uit de diepten. De schrijver zegt dat we kunnen vertalen: uit de diepte *riep* ik. Dat ziet dan op het volk dat zich in Babel als een drenkeling gevoelde. De Heere heeft gehoord. Hij bevrijdde uit de diepten. Aan het slot zegt ds. Groenenberg: Wat zou u zijn zonder God? Een drenkeling. Door Christus bent u een kind van Vader, dat leven mag in de door Christus verworven vrijheid. Belijdt u, dat u die vrijheid alleen aan Vader te danken hebt? Zonder Hem zou u al lang verdrongen zijn.

Op 7 januari mediteert de schrijver over Onze Vader die in de hemelen zijt. Hij begint zo: Wij mogen God onze Vader noemen. Dat moet. Het is fijn, dat Christus dat heeft bevolen.

We kunnen meer voorbeelden noemen. We vragen ons af, waar de noodzaak van de toepassende werking van de Heilige Geest blijft. Is het vanzelfsprekend dat de lezers deel aan Christus en Zijn weldaden hebben? Dat wordt voor Gods kinderen juist het grote wonder.

De schrijver is Gereformeerd predikant (vrijgemaakt) te Amersfoort.

Het boek kost f 27,50.

B.

Kompas-serie

Uitgeverij: Den Hertog b.v., Houten.

Deze serie verschijnt onder redactie van prof. ir. J. Blaauwendraad, dr. G.

van der Hoek, dr. H.A. Hofman, J.H. Mauritz, ds. A. Moerkerken en drs. P. van Ruitenburg. De redactie streeft er naar regelmatig publicaties te laten verschijnen, die een bijdrage vormen ter verantwoorde meningsvorming.

In de serie zijn kortgeleden weer twee boeken verschenen:

Deel 6: *De betekenis van Waterink in onze tijd*, door drs. D. Vogelaar.

De ondertitel luidt: het streven naar een gereformeerde opvoeding en onderwijskunde. Na de *inleiding* gaat het in dit werk om: I. Een beoordelingskader voor Waterinks werk, II. Waterinks leven en werk en III. Waterinks wetenschappelijke arbeid, IV. Het streven naar een gereformeerde opvoeding in onze tijd. Onder IV. gaat het om 12. Waterink nu, 13. Bouwstenen voor een reformatorische onderwijskunde, 14. Christelijke opvoeding in deze tijd. We zouden graag daaruit verschillende gedeelten willen overnemen, maar dat kost te veel ruimte. We geven ook liever de raad om dit boek te kopen en te bestuderen. Het is voor ouders en docenten en vele anderen van grote waarde. Op de achterzijde van de omslag wordt het volgende gezegd:

"Kinderen en jonge mensen groeien op in een sterk veranderende samenleving. Hun opvoeders, ouders en leerkrachten, staan voor de opdracht wegen te wijzen tijdens de groei naar de volwassenheid, maar ook moeten ze de Weg aanwijzen. Juist in deze tijd vol verwarring is het noodzakelijk zich bij de opvoeding te baseren op vaste beginselen. Dit boek laat ons zien hoe we van Waterink kunnen leren een vaste koers te varen. Dat betekent zeker niet dat de neo-gereformeerde uitgangspunten van Waterink en de uitwerking daarvan in de praktijk kritiekloos worden aanvaard. Dat betekent ook niet dat onze tijd geen nieuwe vragen zou stellen, waarop antwoord moet worden gegeven. Wel betekent het dat we lering moeten trekken uit de konsekwente wijze waarop Waterink probeerde, in zijn tijd en vanuit zijn levensbeschouwing, opvoeding en

onderwijs gestalte te geven.

De auteur tracht allereerst vanuit de gereformeerde traditie een beoordelingskader te scheppen, waarbinnen Waterinks werk moet worden geplaatst.

Vervolgens beschrijft hij Waterinks leven en werk. Tenslotte laat hij zien hoe het werk van Waterink binnen het reformatorisch volksdeel ter discussie staat. Tevens doet hij een poging enkele bouwstenen voor een wezenlijk gereformeerd-reformatorische onderwijskunde en opvoedkunde aan te dragen.

Het boek telt 133 bladzijden en kost f 19,50.

Deel 7: *Moderne literatuur gewikt en gewogen*, door C. Bregman en drs. J. Schipper.

Dit boek bevat een kritische analyse. Na een *Verantwoording* en een *Inleiding* schrijven zij over 1. Ontwikkeling naar een moderne mentaliteit: daarbij vragen zij o.a. aandacht voor Friedrich Nietzsche, 2. Het naturalisme, 3. Stromingen tussen twee wereldoorlogen, 4. Literatuur na de tweede wereldoorlog, 5. De jaren zestig in de Nederlandse literatuur, 6. De literatuur uit de jaren zeventig en tachtig, 7. Standpuntbepaling, 8. Literatuuropgave.

De schrijvers hadden als doelgroep voor ogen de leerlingen uit het voortgezet onderwijs, met name die in de bovenbouw van havo en vwo.

Er zijn wellicht ook andere groepen leerlingen en studenten voor wie het boekje een nuttige functie kan hebben. Het boekje kan ook zijn nut hebben voor ouders van leerlingen die met het probleem van de moderne literatuur te maken hebben.

Ze kunnen er de noodzakelijke begeleiding door geven.

We hebben dit boek met aandacht en onsteltenis gelezen.

We worden indringend bepaald bij de gevaren die hier vooral onze jongeren dreigen. Het boek laat de grote gevaren zien en waarschuwt en wijst op de rechte weg die in deze moet worden bewandeld.

Daarom zouden we dit boek, waarin de werken van verschillende moderne schrijvers kritisch besproken worden, van harte willen aanbevelen. Het heeft wat te zeggen tot ouders en tot jonge mensen, die met deze moderne literatuur en de daaraan verbonden gevaren in aanraking komen.

Zulke boeken zijn oriënterend, wijzen op de grote verantwoordelijkheid en zeggen: dit is de Weg, wandel in dezelve.

Het boek telt 168 bladzijden en kost f 19,50.

B.

Het Christelijk dagblad in de samenleving, onder eindredactie van B. van der Ros.

Uitgeverij: J.J. Groen en Zoon - Leiden.

Dit boek verscheen ter gelegenheid van het afscheid van de heer K. Bokma als directeur van het Reformatorisch Dagblad, dat nu 20 jaar bestaat. Het begon met 16.000 abonnees en heeft er nu 52.000. Bij het afscheid op 2 april j.l. heeft de eindredacteur Van der Ros het eerste exemplaar van bovengenoemd boek aan de scheidende directeur uitgereikt.

Aan de uitgave werkten mee: drs. R. Bisschop, drs. W.H. Dekker, prof.dr. E. Diemer, ir. J. van der Graaf, dr. J. Hoek, dr. C.L. Janse, drs. C.J. Meeuse, prof.dr. W.H. Velema, drs. N.C. van Velzen, drs. D. Vogelaar en drs. J.P. de Vries.

Zij belichten verschillende aspecten van het christelijk dagblad, o.a. de verhouding krant en gezin, krant en school e krant en kerk, de verzuiling in de pers en de ethische vragen over het dagblad en de reclame. Ook is er een hoofdstuk over de geschiedenis van de christelijke dagbladders in Nederland opgenomen.

Het is een werk van bijna 200 bladzijden dat veel goeds bevat en dat we gaarne willen aanbevelen. Voor hen die zich willen oriënteren geeft het goede voorlichting. Het kost als paperback f 29,75.

Drs. Meeuse schrijft over Krant en gezin. Aan het slot zegt hij: "Zo is de zorg voor een goede krant de zorg van velen.

Ouders zijn verantwoordelijk voor wat ze hun kinderen laten lezen. Onderwijzers en leerkrachten moeten beseffen hoe ze de jeugd kunnen helpen òf om kritisch de wereldse berichtgeving te doorlichten en positief te helpen bij de meningsvorming, òf om zich kritisch tegen een opvoeding naar Gods Woord te keren. Redacteurs, journalisten, correspondenten en andere scribenten dragen verantwoording over wat ze schrijven. De kerkeraad is verantwoordelijk voor zijn opzicht over de gezinnen en wat daarin aan geestelijk voedsel genuttigd wordt. Wie kent zijn verantwoordelijkheid en heeft zich er naar gedragen? Beschaamd mogen we ons wenden tot Hem, Die ons de smalle

weg ten eeuwigen leven wijst, de weg van Zijn vergevende en vernieuwende genade, opdat we deze weg ook anderen zouden wijzen!"

Nog een enkele opmerking. De namen of voornamen zijn niet altijd correct weergegeven. Overigens ziet het werk er goed verzorgd uit.

B.

Patriotten, Prinsgezinden, Gereformeerden, door Dr. G.J. Schutte. Willem de Zwijgerstichting - Apeldoorn.

Deze brochure gaat over Calvinisme en Revolutie in de achttiende eeuw.

"Dit boekje biedt een verkenning van de relatie Calvinisme-Revolutie, zoals en voorzover die zich aan de hand van de Nederlandse geschiedenis van de late 18e eeuw laat bestuderen. Een voorlopige verkenning".

Zo lezen we op bladzijde 8.

De schrijver verdeelt de stof in de volgende hoofdstukken: 1. Bestaande beelden en nieuwe vragen, 2. Een verdeelde volkskerk, 3. Antithese en overeenstemming, 4. Omwenteling, 5. Berusting en aanvaarding. Daarna volgen noten.

Het boekje telt 48 bladzijden en kost f 8,60. Het is te verkrijgen bij bovengenoemde stichting, postbus 10049, 7301 GA Apeldoorn, giro 352347, tel. 055-212900.

Van harte aanbevolen.

B.

Harmonie van de laatste vier boeken van Mozes en Jozua, door Johannes Calvin

Uitgeverij: De Groot Goudriaan, postbus 130, 8260 AC Kampen

Dit boek maakt deel uit van de Verklaring van de Bijbel door Calvin. Het gaat om een heruitgave van deze verklaring, waarin al vele delen verschenen zijn, de meeste al in de 2e, 3e of 4e druk. Daaruit blijkt wel dat deze uitgave in een grote behoefte voorziet. In voorbereiding zijn de verklaring van de boeken II Samuel en Job. Het deel dat thans onze aandacht vraagt is vertaald door ds. J. van de Heuvel, em. pred. van de Ned. Herv. kerk, die kort na de verschijning overleed, en A. Maljaars.

Calvin behandelt de boeken Exodus-Deuteronomium zo, dat hij de gedeelten in die boeken die over hetzelfde onderwerp gaan gelijktijdig bespreekt. Dat is zeer overzichtelijk en voorkomt dat hij in herhaling moet vervallen. Een bijgevoegd tekstregister maakt dat we

gemakkelijk kunnen zien waar een bepaalde gedeelte is te vinden. Bijv. Deuteronomium 31: verzen 1-8 in deel 4, vers 9 in deel 2, verzen 10-13 in deel 1 en verzen 14-30 in deel 4.

De Harmonie beslaat in dit deel ongeveer 200 bladzijden en de verklaring van het boek Jozua ongeveer 230 bladzijden.

Het feit dat nog steeds de boeken van Calvijn geraadpleegd en uitgegeven worden, zegt duidelijk dat hij een verklaring geeft, die niet verouderd en zo vergeten is, maar dat hij ook in onze dagen nog wat heeft te zeggen. Zijn verklaring is evenmin als Gods Woord zelf tijdgebonden. We behoeven

daarom deze werken niet aan te bevelen. De uitgever doet er goed aan om er voor te zorgen, dat de Verklaring van de Bijbel door Calvijn weer binnen het bereik van velen komt.

Het werk ziet er goed verzorgd uit. Dit deel kost f 85,90.

B.

PLAATS UW FAMILIEBERICHTEN IN BEWAAR HET PAND

Bestel nu onze nieuwe uitgaven

Inmiddels is de tweede druk verschenen van onze nieuwe uitgaven

* "Op reis naar de eeuwigheid" door ds. E. Venema (overdenkingen rond Christenreize van John Bunyan), 141 pag., 21 illustraties. Prijs slechts f 15,00.

* "Om het zuivere Woord" door J. de Koning (geschiedenis Bijbel in de Statenvertaling en werk GBS), 36 pag., 33 illustraties. Prijs f 4,75.

Heeft u deze uitgaven al in huis? Ook bijzonder geschikt om aan familie, vrienden of kennissen te geven.

Bij bestellingen vanaf f 15,00 behoeft u geen portokosten te betalen.

Bestellingen in enveloppe zonder postzegel sturen aan onderstaand adres of kantoor GBS bellen.

Het nummer is 03451 - 10155 of 14744.

GEREFORMEERDE BIJBELSTICHTING
ANTWOORDNUMMER 18. 3300 WB DORDRECHT

CHRISTELIJKE HOGESCHOOL
DE DRIESTAR

Opleidingsinstituut voor onderwijs-
gevendend op reformatorische grond-
slag

Studium Generale:

een nieuw programma van De Driestar

Programma 1

De normativiteit van het Oude Testament

door: dr. M.J. Paul

data: 25 oktober, 8 en 22 november 1991

Programma 2

Een aantal medisch-ethische aspecten

door: prof.dr. M.J. van Lieburg

data: 17 en 31 januari, 14 februari 1992

Programma 3

De denkwereld van de Islam

door: dr. R. Fernhout

data: 13 en 27 maart, 10 april 1992

De colleges worden gegeven van 19.45 tot 22.00 uur.

De kosten bedragen f 45,- per serie van 3 avonden.

Belangstellenden kunnen een folder aanvragen en zich opgeven bij:

Administratie Chr. Hogeschool De Driestar, Bleulandweg 492, Postbus 368, 2800 AJ Gouda.
Telefoon: 01820-38388

Binnenkort prof. L.H. v.d. Meiden
verschijnt: **HET NIEUWE VERBOND**
Taalkundig herzien en voorwoord van
ds. J. Veenendaal. **BESTEL NU! f 14,95**
Een boek om kennis van te nemen!

wij zijn er voor u
BOEKHUIS het KOMPAS
SCHIERPENZEEL
Dorpsstraat 164 03497-4355

Vakantie op Texel

Gezelligheid, rust, activiteit, ontspanning...

U vindt het allemaal op "De Verrassing".

Bel ons nu en reserveer een bungalow of stacaravan, voor uw vakantie in eigen sfeer.

Inlichtingen: 02220-18391

vakantiecentrum
De Verrassing
Oosterend, Texel

GENEESKRACHTIGE KRUIDEN

Toen wij de kruidenrecepten, uit de vorige eeuw in handen kregen, beseften wij niet dat we iets ontdekt hadden waar duizenden mensen enorm veel baat bij zouden hebben.

Nu, na 25 jaar, blijkt dat het vertrouwen in de natuur nog steeds toeneemt.

Dagelijks breidt onze klantenkring zich uit en krijgen wij enthousiaste reacties uit het hele land.

Eigenlijk geen wonder, want onze kruiden hebben geen bijwerking en zijn verantwoord in gebruik!

Meer dan 40 soorten zijn uit voorraad leverbaar, o.a. Aambeien, Bronchitis, Bedwaten, Bloedarmoede, Bloedzuiverend, Blaas en Urine, Borst en hoest, Duizeligheid, Dikke Darm, Exceem, Galaandoening, Hoge Bloeddruk, Hooikoorts, Ischias enz.

Alle soorten zijn verpakt in kuren voor 6 weken.

Prijs per kuur: f 25,- inclusief verzendkosten.

DROGISTERIJ SIKKING

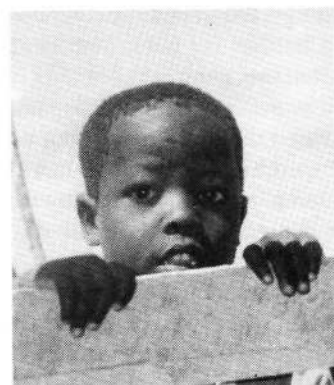
Hannie Schaftstraat 31, 2033 PB Haarlem
Tel. 023-350028, Postbank 190609

FINANCIËLE ADOPTIE

Miljoenen kinderen worden bedreigd door ondervoeding en ziekten. Hun toekomst is uitzichtloos omdat zij niet naar school kunnen. Ook kennen zij de rijke boodschap van het Evangelie niet.

Als u hen steunt, ontvangen zij voedsel, kleding, onderwijs en komen zij bovendien in aanraking met het Evangelie.

**Geef voor hun toekomst!
Help mee en meld u aan
als sponsor!**

IS ER PLAATS AAN UW TAFEL VOOR DIT KIND?

STICHTING
REFORMATORISCHE
HULPAKTIE
WOORD EN DAAD

**WOORD
DAAD**

Postbus 560
4200 AN Gorinchem
Telefoon 01830 - 24288
Postbank 30.20.900
ABN 50.98.11.566